

УДК 377.147.156:687

Процедурні моделі змісту навчання проектуванню швейних виробів майбутніх дизайнерів одягу

Наталія Зимогляд,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач,
Українська інженерно-педагогічна академія

Коректне формування змісту навчання майбутніх дизайнерів одягу можливе лише за умов врахування когнітивних психічних процесів та механізмів сприйняття і засвоєння інформації у тих, хто навчається

Є сьогодні ні в кого не викликає сумнівів той факт, що одяг є не лише оболонкою чи покриттям для тіла, він виражає особистість носія, забезпечуючи йому тим самим психологічний комфорт. Психологічна комфортність швейних виробів є мало вивченим, але дуже вагомим показником якості одягу. Її ігнорування зазвичай призводить до значних економічних втрат при реалізації моделей одягу, а врахування допомагає успішно справлятися із конкуренцією, що особливо важливо для малих підприємств в умовах насиченого ринку. Очевидно, що розширення вимог споживачів до якості продукції, необхідність забезпечення психологічної відповідності одягу особистості споживача відповідно потребують перегляду змісту навчання майбутніх фахівців у галузі проектування швейних виробів.

У попередніх публікаціях [1, 2] було обґрунтовано та розроблено трикомпонентний склад змісту навчання проектування швейних виробів у вигляді тривимірної моделі (рис. 1), яка, на відміну від традиційного змісту навчання, передбачає врахування психофізіологічних особ-

ливостей споживача при проектуванні одягу. У тих же публікаціях відзначений важливий для інтенсифікації навчальної діяльності студентів факт — вченими [3, 4, 5] виявлено існування двох механізмів перекодування зовнішньої інформації: декларативного та процедурного.

М.І. Лазарев зазначає: «За допомогою декларативного механізму кодується зовнішня концептуальна та образна інформація і репрезентується в пам'яті людини у вигляді декларативних знань («знати що»)» [6, с.157]. Для декларативного механізму притаманне практично миттєве відтворення репрезентованої в пам'яті людини інформації.

«За допомогою процедурного механізму кодуються зовнішні програми дій (послідовності дій і умови їх виконання) і репрезентуються в пам'яті людини у вигляді процедурних знань («знати як»)» [6, с.157]. Остаточне процедурне знання є несвідомим та таким, що виконується з високою швидкістю, автоматично.

Систему декларативних моделей трикомпонентного змісту навчання проектування швейних виробів, що забезпечує

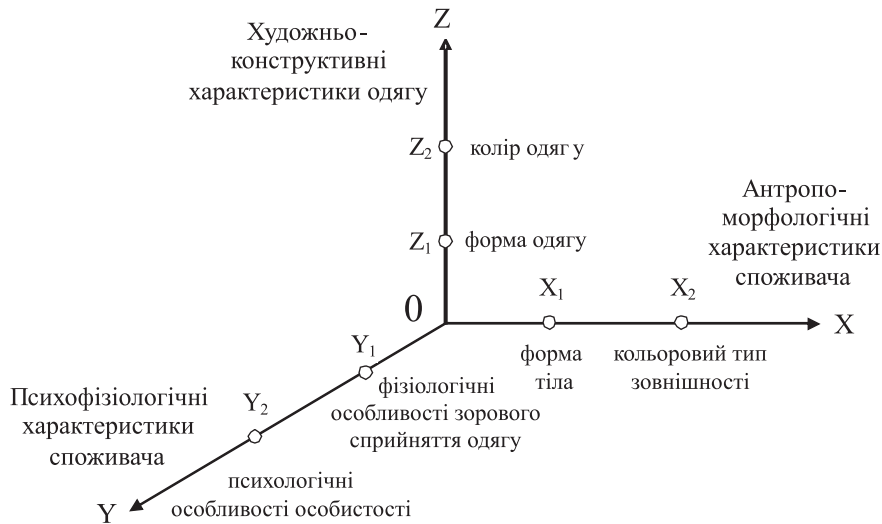

Рис.1. Тривимірна модель змісту навчання проектуванню швейних виробів

психофізіологічну відповідність одягу особистості споживача, обґрунтовано та розроблено у статті [7]. Однак поза увагою залишились процедурні моделі.

Тому, метою даної публікації є теоретичне обґрунтування та практична розробка системи процедурних моделей трикомпонентного змісту навчання проектуванню швейних виробів майбутніх дизайнерів одягу.

Інформаційні елементи тривимірної моделі змісту (рис.1) зумовлюють наступну послідовність діяльності з проектування одягу:

1. *Визначення форми тіла споживача.* Доцільно здійснювати на підставі аналізу конфігурації абрису фігури та віднесення її до однієї із п'ятих форм тіла: прямокутника, овалу, трапеції основою вгору, трапеції основою вниз, стягнутої трапеції.

2. *Визначення кольорового типу зовнішності.* Визначення кольорового типу зовнішності доцільно здійснювати на підставі аналізу кольорів зовнішності та віднесення зовнішності до одного з трьох типів: теплого, холодного або змішаного.

3. *Визначення фізіологічних особливостей зорового сприйняття одягу, які маскують дефекти фігури.* На цьому кроці здійснюється вибір тих особливостей зорового сприйняття елементів форми та кольору одягу, використання яких є доцільним для нівелювання небажаних особливостей форми тіла споживача.

4. *Визначення психологічних особливостей особистості споживача.* Передбачає виявлення рис характеру споживача з використанням методу психологічного тестування.

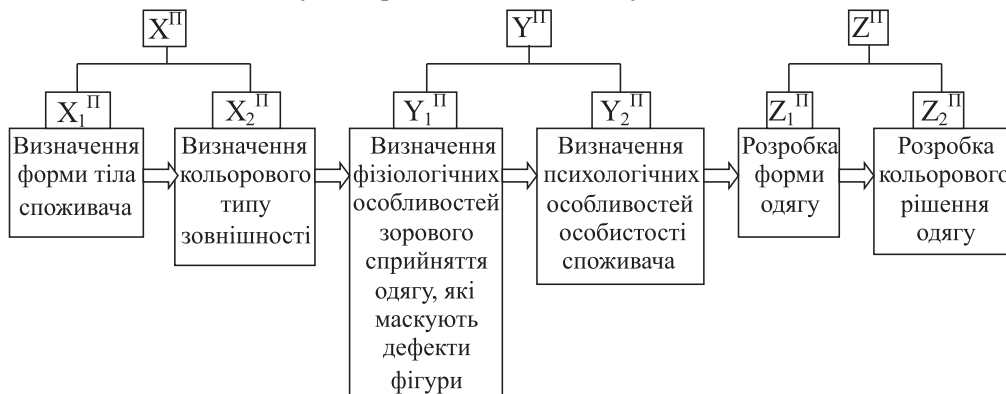

Рис. 2. Послідовність діяльності дизайнера з проектування швейних виробів на основі тривимірної моделі змісту

5. *Розробка форми одягу.* Це вибір загальної форми одягу з урахуванням попередньо визначених антропоморфологічних і психофізіологічних характеристик споживача та її подальша деталізація.

6. *Розробка кольорового рішення одягу.* Подібно до розробки форми одягу передбачає вибір загального кольору одягу з урахуванням антропоморфологічних та психофізіологічних характеристик споживача та його подальшу деталізацію.

Вказані етапи проектування одягу на основі тривимірної моделі змісту наведено на рис. 2.

Систему ж процедурних моделей змісту утворюють головна процедурна модель у вигляді послідовності діяльності дизайнера з проектування швейних виробів (рис.2) та окремі уточнюючі елементи, підпорядковані їй процедурні моделі у вигляді структурно-логічних схем. Визначимо стисло їх зміст.

Розпочнемо із процедурної моделі змісту елемента X^{Π} «Антропоморфологічні характеристики споживача». Відповідно до рис.2 вона складається із двох етапів: X_1^{Π} «Визначення форми тіла споживача» та X_2^{Π} «Визначення кольорового типу зовнішності». Проведемо їх подальшу декомпозицію. Першим обґрунтуємо зміст етапу X_1^{Π} «Визначення форми тіла споживача». З огляду на те, що форму тіла людини кількісно характеризують розмірні ознаки, а описово — абрис фігури, та враховуючи об'єктивну необхідність гармонізації одягу з індивідуальними небажаними особливостями фігури, в етапі X_1^{Π} «Визначення форми тіла споживача» доцільно виділити такі кроки:

1. *Вимірювання розмірних ознак тіла.* Аналіз літературних джерел [8–11] дозволяє зробити висновок, що сучасне проектування одягу базується на використанні саме кількісної інформації щодо форми тіла — розмірних ознак фігури. З огляду на поширеність, складність виконання та вартість обладнання вимірювання розмірних ознак тіла доцільно здійснювати

традиційним контактним способом з використанням сантиметрової стрічки.

2. *Побудова абрису фігури.* Абрис фігури є якісною, описовою інформацією щодо форми тіла людини. Про доцільність побудови абрису фігури з метою подальшого подання саме на ньому, а не на стилізованій фігурі, проектного рішення одягу йдеться у публікаціях [9, 12]. З огляду на наукову обґрунтованість, точність та перспективність його доцільно здійснювати за методикою Л.П. Шершньової [12].

3. *Аналіз абрису фігури та виявлення її дефектів.* Такий крок пов'язаний із необхідністю віднесення форми тіла до однієї з п'ятих геометричних форм: прямокутника, овалу, трапеції основою вниз, трапеції основою вгору, стягнутої трапеції, які є відправною точкою для подальшого об'єктивного вибору форми одягу. Крім того, на цьому етапі доцільно виявити дефекти фігури, які буде враховано при деталізації художньо-конструктивного рішення одягу.

Таким чином, зміст етапу X_1^{Π} «Визначення форми тіла споживача» складається з наступних кроків: $X_{1.1}^{\Pi}$ «Вимірювання розмірних ознак тіла», $X_{1.2}^{\Pi}$ «Побудова абрису фігури», $X_{1.3}^{\Pi}$ «Аналіз абрису фігури та виявлення її дефектів».

Наступним обґрунтуємо зміст другого етапу X_2^{Π} «Визначення кольорового типу зовнішності».

З огляду на те, що кольоровий тип зовнішності зумовлюють пігментація волосся, шкіри та очей в сукупності [9], доцільним є виділення у складі етапу X_2^{Π} «Визначення кольорового типу зовнішності» таких кроків:

1. *Оцінка кольору волосся.*
2. *Оцінка кольору шкіри.*
3. *Оцінка кольору очей.*

Загальні умови оцінки кольору волосся, шкіри та очей однакові. За даними [9] ними є: рівномірність освітлення, наявність денного сонячного світла, відсутність на волоссі та шкірі пилу, поту, бруду.

Однак оцінених окремих кольорів волосся, шкіри та очей недостатньо для визначення кольорового типу зовнішності, оскільки кольоровий тип визначається сполученням кольорів усіх трьох параметрів. Тому четвертим, завершальним кроком у визначенні кольорового типу зовнішності є:

4. Аналіз сполучення кольорів волосся, шкіри та очей.

Аналіз сполучення кольорів волосся, шкіри та очей дає змогу віднести споживача до одного з трьох типів зовнішності: теплового, холодного чи змішаного. Звернувшись до [12], можна ознайомитись із науково обґрунтованою шкалою визначення кольорового типу зовнішності Л.П. Шершньової. Позитивною рисою вказаної шкали є її відповідність сучасним антропологічним класифікаціям кольорів волосся, шкіри та очей.

Отже, зміст етапу X_2^{II} «Визначення кольорового типу зовнішності» складається з наступних кроків: $X_{2.1}^{\text{II}}$ «Оцінка кольору волосся», $X_{2.2}^{\text{II}}$ «Оцінка кольору шкіри», $X_{2.3}^{\text{II}}$ «Оцінка кольору очей», $X_{2.4}^{\text{II}}$ «Аналіз сполучення кольорів волосся, шкіри та очей».

За вказаних обставин процедурна модель змісту елемента X^{II} «Антропоморфологічні характеристики споживача» має наведений на рис. 3 вид.

Надалі визначимо процедурну модель змісту елемента Y^{II} «Психофізіологічні характеристики споживача». Відповідно до послідовності діяльності дизайнера з проектування швейних виробів (рис.2) вона складається з таких етапів: Y_1^{II} «Визначення фізіологічних особливостей зорового сприйняття одягу, які маскують дефекти фігури» та Y_2^{II} «Визначення психологічних особливостей особистості». Проведемо їх декомпозицію.

Розпочнемо із змісту етапу Y_1^{II} «Визначення фізіологічних особливостей зорового сприйняття одягу, які маскують дефекти фігури». З огляду на існування двох типів зорового сприйняття одягу — природного та ілюзорного, про що свід-

чить аналіз літератури [13–15], доцільним є виділення таких кроків етапу Y_1^{II} «Визначення фізіологічних особливостей зорового сприйняття одягу, які маскують дефекти фігури»:

Рис. 3. Процедурна модель змісту елемента X^{II} «Антропоморфологічні характеристики споживача»

1. *Визначення особливостей природного зорового сприйняття одягу, які доцільно використати для маскування дефектів фігури.* На цьому кроці із ряду відомих закономірностей природного зорового сприйняття одягу потребують виділення ті закономірності, використання яких сприятиме скраданню дефектів фігури споживача.

2. *Визначення особливостей ілюзорного зорового сприйняття одягу, які доцільно використати для маскування дефектів фігури.* Передбачає вибір із різних видів зорових ілюзій, подібно до закономірностей природного зорового сприйняття, саме тих видів, використання яких сприятиме нівелюванню дефекту фігури.

Таким чином, зміст етапу Y_1^{II} «Визначення фізіологічних особливостей зорового сприйняття одягу» складається з кроків: $Y_{1.1}^{\text{II}}$ «Визначення особливостей

природного зорового сприйняття одягу, які доцільно використати для маскування дефектів фігури», $Y_{1.2}^{\text{II}}$ «Визначення особливостей ілюзорного зорового сприйняття одягу, які доцільно використати для маскування дефектів фігури».

Наступним обґрунтуємо зміст етапу Y_2^{II} «Визначення психологічних особливостей особистості».

Дослідження психологічної літератури [16–20] дозволяє відзначити існування багатьох класифікацій та методик визначення структури характеру. Це роботи таких авторів, як Р.Б. Кеттел, К. Леонгард, Н. Шмішек, А.Е. Личко, О.Б. Хромов. З огляду на часові витрати на діагностування та кількість визначуваних ознак оптимальним для цілей проектування одягу є використання структури характеру, запропонованої О.Б. Хромовим [16]. За Хромовим характер складається з п'ятих психологічних ознак (факторів): екстраверсії, соціальної контактності, самоконтролю, емоційної стійкості, практичності. Для виявлення цих ознак автором розроблено опитувальник «Велика п'ятірка», що передбачає таку послідовність визначення психологічних особливостей особистості:

1. *Опитування споживача.* На цьому кроці споживачеві пропонується прочитати та оцінити 75 парних висловів опитувальника.

2. *Обробка результатів опитування.* Передбачає виявлення кількісного виразу основних факторів опитувальника — рис характеру.

3. *Аналіз результатів опитування.* Це виявлення якісного виразу основних факторів опитувальника на основі аналізу кількісних характеристик факторів.

Таким чином, зміст етапу Y_2^{II} «Визначення психологічних особливостей особистості» складається з трьох кроків: $Y_{2.1}^{\text{II}}$ «Опитування споживача», $Y_{2.2}^{\text{II}}$ «Обробка результатів опитування», $Y_{2.3}^{\text{II}}$ «Аналіз результатів опитування».

За вказаних обставин процедурна модель змісту елемента Y^{II} «Психофізіологічні характеристики споживача» має наведений на рис. 4 вигляд.

Надалі визначимо зміст процедурної моделі елемента Z^{II} «Художньо-конструктивні характеристики одягу». Вона є результатом декомпозиції таких етапів проектування з головної процедурної моделі: Z_1^{II} «Розробка форми одягу» та Z_2^{II}

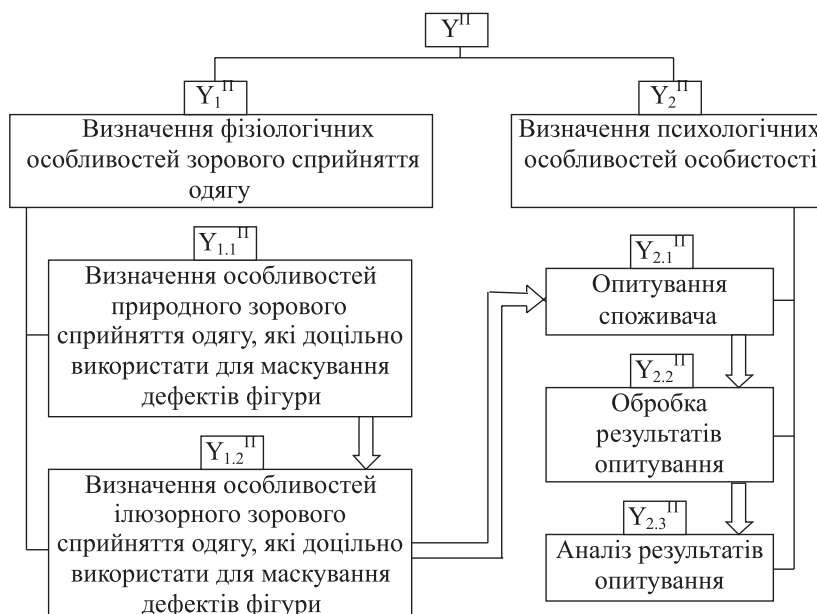

Рис.4. Процедурна модель змісту елемента Y^{II} «Психофізіологічні характеристики споживача»

«Розробка кольорового рішення одягу».

Розпочнемо із змісту етапу Z_1^{II} «Розробка форми одягу». Його подальша декомпозиція пов'язана із необхідністю вивчення майбутніми дизайнерами одягу як ескізної, так і первинної конструктивної розробки нових моделей. Тобто процедуру розробки форми одягу можна розподілити на ряд кроків:

1. *Ескізна розробка форми.* На даному етапі здійснюється пошук форми швейного виробу (взагалі та складових елементів) в ескізі. При цьому обов'язково враховуються антропоморфологічні та психофізіологічні характеристики споживача.

2. *Первинна конструктивна розробка форми.* Полягає в розробці креслень первинних базової та модельної конструкції ескізного проекту з урахуванням особливостей фігури споживача та зовнішнього вигляду моделі з ескізу.

3. *Уточнення форми одягу в макеті.* Передбачає виготовлення макета швейного виробу на підставі розроблених первинних креслень деталей та його примірку з метою перевірки якості посадки проектованого одягу на фігурі споживача та відповідності макета пропорціям ескізу.

Отже, зміст етапу Z_1^{II} «Розробка форми одягу» складається з таких кроків: $Z_{1.1}^{\text{II}}$ «Ескізна розробка форми», $Z_{1.2}^{\text{II}}$ «Первинна конструктивна розробка форми», $Z_{1.3}^{\text{II}}$ «Уточнення форми одягу в макеті».

Визначимо зміст другого етапу Z_2^{II} «Розробка кольорового рішення одягу». Його декомпозиція, як і декомпозиція етапу Z_1^{II} «Розробка форми одягу», пов'язана із використанням кольору на етапі ескізної розробки швейного виробу та перевірки його в макеті. Таким чином, процедура розробки кольорового рішення одягу розкладається на два кроки:

1. *Ескізна розробка кольорового рішення.* На цьому етапі здійснюється пошук кольорового рішення одягу в ескізі з урахуванням психофізіологічних особливостей споживача.

2. *Уточнення кольорового рішення в макеті.* Передбачає перевірку відповідності кольору реальної тканини кольоровому рішенню в ескізі.

Отже, зміст етапу Z_2^{II} «Розробка кольорового рішення одягу» складається з кроків: $Z_{2.1}^{\text{II}}$ «Ескізна розробка кольорового рішення», $Z_{2.2}^{\text{II}}$ «Уточнення кольорового рішення в макеті», і процедурна модель змісту елемента Z^{II} «Художньо-конструктивні характеристики одягу» (рис. 5).

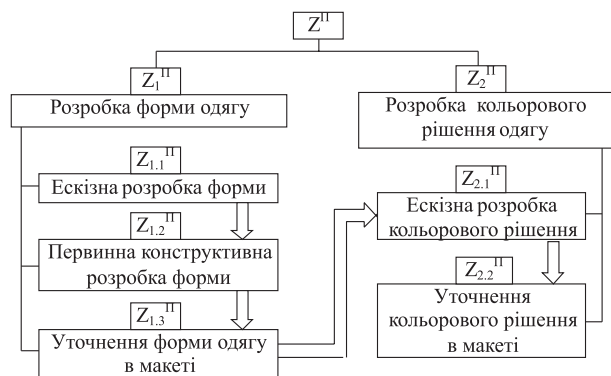

Рис. 5. Процедурна модель змісту елемента Z «Художньо-конструктивні характеристики одягу»

бґрунтовано та розроблено систему процедурних моделей трикомпонентного змісту навчання проектування швейних виробів, що складається із головної процедурної моделі у вигляді послідовності діяльності дизайнера одягу з проектування швейних виробів та підпорядкованих їй процедурних моделей — структурно-логічних схем, які уточнюють окремі елементи головної процедурної моделі.

До перспектив подальших досліджень з зазначеної тематики слід віднести питання обґрунтування та розробки декларативно-процедурних моделей трикомпонентного змісту навчання проектування швейних виробів.

Література

1. Зимогляд, Н.С. Модель вибору художньо-конструктивних ознак одягу з

урахуванням психофізіологічних особливостей споживача в проектній діяльності дизайнера / Н.С. Зимогляд // Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 13. Проблеми трудової та професійної підготовки: зб. наук. праць. — К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. — Вип. 10. — С. 84–95.

2. Зимогляд, Н.С. Проектне рішення одягу в тривимірному просторі ознак / Н.С. Зимогляд // матеріали XLIV наук.-практ. конф. наук.-пед. працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії. Ч. 2. — Харків : УПА, 2011. — С. 25.

3. Солсо, Р.Л. Когнитивная психология / Р.Л. Солсо. — СПб. : Питер, 2002. — 592 с.

4. Хофман, И. Активная память: экспериментальные исследования и теории человеческой памяти / И. Хофман. — М Прогресс, 1986. — 312 с.

5. Higbee, K. Process mnemonics: principles, prospects and problem / K. Higbee // Imagery and related mnemonic processes: Theories, individual differences and applications / Eds. M. McDaniel, M. Pressley. — N.Y., 1987. — P. 407–427.

6. Лазарев, М.І. Полісистемне моделювання змісту технологій навчання загальноінженерних дисциплін / М.І. Лазарев. — Х. : Вид-во НФаУ, 2003. — 356 с.

7. Зимогляд, Н.С. Система комплексних декларативних моделей змісту навчання «Проектування швейних виробів» майбутніх дизайнерів одягу / Н.С. Зимогляд // Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 13. Проблеми трудової та професійної підготовки: зб. наук. праць. — К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. — Вип. 14. — С. 83–94.

8. Колосніченко, М.В. Мода і одяг. Основи проектування та виготовлення одягу : навч. посібник / М.В. Колосніченко, К.Л. Процик. — К. : КНУТД, 2010. — 208 с.

9. Медведева, Т.В. Художественное конструирование одежды : учеб. пособие / Т.В. Медведева. — М. : ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2009. — 480 с.

10. Смирнова, Н.И. Проектирование конструкций швейных изделий для индивидуального потребителя : учеб. пособие / Н.И. Смирнова, Н.М. Конопальцева. — М. : ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2010. — 432 с.

11. Тухбатуллина, Л.М. Проектирование костюма / Л.М. Тухбатуллина, Л.А. Сафина, В.В. Хамматова. — Ростов н/Д : Феникс, 2007. — 283 с.

12. Шершнева, Л.П. Основы прикладной антропологии и биомеханики / Шершнева Л.П., Пирязева Т.В., Ларькина Л.В. — М. : ФОРУМ : ИНФРА-М, 2004. — 144 с.

13. Алиева, Н.З. Зрительные иллюзии: не верь глазам своим / Н.З. Алиева. — Ростов н/Д: Феникс, 2007. — 333 с.

14. Гусейнов, Г.М. Композиция костюма : учеб. пособие для вузов / Гусейнов Г.М., Ермилова В.В., Ермилова Д.Ю. и др. — М. : Академия, 2003. — 432 с.

15. Ермилова, В.В. Моделирование и художественное оформление одежды : Учеб. пособие для студ. учреждений сред. проф. образования / В.В. Ермилова, Д.Ю. Ермилова. — М. : Мастерство; Изд. центр «Академия»; Высш. шк., 2001. — 184 с.

16. Батаршев, А.В. Диагностика темперамента и характера. 2-е изд. / А.В. Батаршев. — СПб.: Питер, 2007. — 368 с.

17. Серова, Л.Г. Психодиагностика в спорте : учеб. пособие для вузов / Л.Г. Серова, В.Л. Марищук, Ю.М. Блудов. — М. : Просвещение, 2005. — 349 с.

18. Ильин, Е.П. Психология индивидуальных различий / Е.П. Ильин. — СПб.: Питер, 2004. — 701 с.

19. Леонгард, К. Акцентуированные личности / К. Леонгард. — Ростов н/Д : Феникс, 2000. — 544 с.

20. Личко, А. Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. — Изд. 2-е доп. и перераб. / А.Е. Личко. — Л. : Медицина, 1983. — 273 с.

02.02.2012